

Aneta Paulů

Řečová zdvořilost francouzských a českých žádostí

Diplomová práce

Ústav románských studií FF UK – 2016

Oponentský posudek

Předložená práce si klade poměrně náročný cíl – pojmout řečovou zdvořilost českých a francouzských žádostí na pozadí teorie mluvnických aktů (Austin, Searle aj.). Nejprve zmíním některé spíše technické/formální aspekty a následně se budu věnovat vlastní tematice.

- Někteří citovaní autoři nefigurují v závěrečném seznamu bibliografie (Watts cit. na str. 17, Marmaridou 2000. cit. na str. 34.). U Robin Lakoff(ové) je na str. 120 uvedeno pouze dílo (*Language in Society* 1973) bez jména autorky. U kolektivních příruček je zvykem citovat konkrétní článek, zde se to týká např. *Handbook of Logic and Language* (viz str. 29), kde autorem kapitoly o presupozici je David I. Beaver (pp. 939-1008).

Pokud jde o obsahovou stránku, domnívám se, že autorka si celou věc oním velkým teoretickým rozmachem spíše zkomplikovala. Řečová zdvořilost má v zásadě dvě stránky, a to systémovou (jak lze v daném jazyce vyjádřit žádost) a pragmatickou, kde vstupují do hry faktory jako hierarchické vztahy nejrůznějšího typu (armáda, škola apod.), vztahy muž-žena, starší osoba-mladší osoba a samozřejmě ústní vs písemná forma. Zde se nabízelo jako východisko např. typologie Obenbergerové (viz str. 41). Problémem je i vlastní definice „žádosti“, zejména ve vztahu např. k výzvě (příklady (72-73) a (115) zjevně nejsou žádostmi) a prosbě. Z pragmatického úhlu pohledu je důležitý dopad případné negativní reakce/odmítnutí oslovené osoby („Mohli byste se zítra dostavit k řediteli?“).

Autorčin názor, že „frankofonní prostředí vychází z anglosaského pojetí *request* > *requête*...“ (str. 25) není, zdá se mi, opřen o žádné argumenty. Fr. „*requête*“ označuje zpravidla formalizovanou žádost (*requête en suspicion légitime*, apod.) zejména v administrativním/soudním úzu.

V první části (do str. 45) se objevují některá poněkud neprůhledná tvrzení – jen namátkou uvedu na str. 32 : „ V jiném případě se může míněný ilokuční akt shodovat s doslovným ilokučním aktem, zároveň však mluvčí může realizovat jiný ilokuční akt, který má odlišný propoziční obsah.“ Přitom u obdobného příkladu (8) na str. 34 autorka říká, že „míněný smysl výpovědi v tomto případě odpovídá direktivní ilokuční síle“. Podobně těžko uchopitelná je formulace : “Vzhledem k tomu, že účastníci komunikace nejsou, ani nemůžou, být schopni rozlišit sdílené znalosti od nesdílených, může kódový model jen stěží fungovat.“ (str. 35).

Kapitola o presupozici (3.1.1. na str. 28-29) si určitě zasluhuje vysvětlení při obhajobě, příkladové věty (4) a (5) jsou ve zjevném rozporu s níže uvedenou citací.

Jako velmi málo argumentačně ukotvená mi připadá teze o vyšší míře lingvistického pesimismu v češtině (termín se objevuje *passim* od str. 9). Na str. 56 se dokonce připouští opačná možnost.

Na str. 76 autorka poznamenává, že „inverze zde má podle našeho názoru funkci spíše stylistickou než zdvořilostní...“ (jde o interpretaci příkladu (117)). Ani tento názor není nijak argumentačně podepřen. Na první pohled se zdá, že obě funkce spolu (úzce) souvisí. Vezmeme-li si za příklad fr. formulaci typu *J'ose (à peine) vous demander de ...*, je zřejmé, že je zde velice oslaben performativní význam slovesa *demander* (tudíž je tu zdvořilostní záměr) a prostředkem k tomu je stylisticky příznaková formule *J'ose (à peine) + inf.* Ponechávám to jako podnět k diskusi při obhajobě.

Výsledky korpusové rešerše je mi těžké hodnotit, výpovědní hodnota např. grafů 1 a 2 (str. 55 a 57) mi uniká, ale připouštím, že to může být ryze můj problém.

Pokud jde o dotazník, jeho konstrukce neumožňuje podle mého názoru nějaké hlubší posouzení. Vždy je lepší nabídnout testovaným osobám předem připravená variantní řešení, u nichž zatrhávají jimi volenou(volené) možnost/možnosti.

Domnívám se, že analýza např. filmových ukázek, o nichž se autorka mj. zmiňuje ve své poznámce 118 na str. 88, by byla celkově průkaznější. Nevýhodou by byl pouze jednosměrný překlad fr-čj. (nevím o žádném českém filmu, který by byl dabován do francouzštiny, verze s titulky jsou určitě méně přesvědčivé) a obrovská časová i technická náročnost.

Jako strana protivná mohu jen konstatovat, že témat k disputaci při obhajobě je dostatečné množství. Oceňuji obrovskou práci, kterou autorka svému výzkumu věnovala, i když, jak jsem se zmínil již na začátku, je kvantita někdy na úkor kvality.

Celkově navrhuji hodnocení velmi dobře.

13.6.2016

Jaroslav Štichauer

Oponent